

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

Кафедра «Фінанси, облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри,

д.е.н., професор Олена ЯЦУХ

« 29 » серпня 2022р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»**

для здобувачів ступеня вищої освіти «*Бакалавр*»
зі спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**
за *ОПП Фінанси, банківська справа та страхування*
(на основі повної загальної середньої освіти та
ОКР «Молодший спеціаліст»)

Факультет економіки та бізнесу

2022– 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Місцеві фінанси» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» (на основі повної загальної середньої освіти та ОКР «Молодший спеціаліст»). – Запоріжжя, ТДАТУ - 13 с.

Розробник: Світлана Кучеркова, к.е.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Фінанси, облік і оподаткування», протокол № 1 від «29» серпня 2022 року № 1

В.о. завідувача кафедри «Фінанси, облік і оподаткування»
д.е.н, професор _____ Олена ЯЦУХ

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» (на основі повної загальної середньої освіти та ОКР «Молодший спеціаліст»)

Протокол від «02» вересня 2022 року № 1

Голова, доц. _____ Анна КОСТЯКОВА

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів 4	Галузь знань 07 “Управління та адміністрування”	Обов’язкова	
Загальна кількість годин – 120 години	Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		3/1с курс	6/2-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 4 год. самостійна робота студента – 6,4 год.	Ступінь вищої освіти: «Бакалавр»	Лекції	24 год.
		Практичні заняття	24 год.
		Лабораторні заняття	-
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота	72год.
		Форма контролю: екзамен	

2 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу - навчити засадам організації місцевих фінансів, їх складу та основ управління виходячи із розмежування функцій і повноважень державних та місцевих органів влади.

Завдання курсу - формування теоретичних знань та вироблення практичних навичок у сфері формування та використання фінансових ресурсів місцевих органів влади і підприємств місцевого господарства.

Предмет курсу - Система фінансово-економічних відносини, що виникають на різних рівнях адміністративно-територіальних утворень у процесі формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання власних та делегованих повноважень.

Освітня компонента забезпечує набуття здобувачами ВО:

- *Загальних компетентностей:*

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- *Спеціальних (фахових) компетентностей:*

ФК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ФК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

- *Програмних результатів навчання:*

РН01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

РН04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

РН07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

- *softskills* здатність аналітично мислити , уміння оцінювати ситуацію, виходячи з принципів людино центризму, показувати навички самостійної роботи

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1: Основи організації місцевих фінансів

Тема 1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів..

[1 с. 4-6; 4 с. 6-8; 5 с. 12-15; 6 с. 24-32; 8; 13 с. 14-18]

Призначення і сутність місцевих фінансів. Функції місцевих фінансів. Склад місцевих фінансових інститутів. Функції місцевого самоврядування в Україні. Поняття, функції та правовий статус територіальної громади. Структура місцевих фінансів. Нормативно-правова база місцевих фінансів. Власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування та способи їх реалізації. Роль місцевих фінансів у соціально-економічному розвитку територій. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів. Світовий досвід організації місцевих фінансів. Моделі організації місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування: основні принципи організації місцевих фінансів.

Тема 2. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади. [1 с. 24-34; 5 с.36-48; 12 с.14-17; 12 с.14-17]

Роль місцевих бюджетів у бюджетній системі України. Застосування програмноцільового методу у бюджетному процесі. Організаційні засади складання прогнозів місцевих бюджетів та проектів місцевих бюджетів. Складання та схвалення прогнозу місцевого бюджету. Проект рішення про місцевий бюджет та матеріали, що до нього додаються, предмет регулювання рішення про місцевий бюджет. Затвердження місцевих бюджетів. Виконання місцевих бюджетів. Особливості формування надходжень та здійснення витрат місцевого бюджету у разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет. Звітність про виконання місцевих бюджетів.

Тема 3. Формування доходів бази місцевих бюджетів. [8;12 с. 46-52; 20 с.35-48; 21 с. 75-82; 36 с. 38-52]Формування дохідної бази місцевих бюджетів. Джерела доходів місцевих бюджетів. Доходи загального фонду місцевого бюджету. Доходи спеціального фонду місцевого бюджету. Формування бюджету розвитку. Резервні фонди місцевих органів самоврядування. Характеристика доходів місцевого бюджету. Характеристика місцевих податків і зборів як джерела дохідної бази місцевих бюджетів. Основні напрямки зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів. Планування доходів місцевих бюджетів.

Тема4. Система видатків місцевих бюджетів. [16 с. 42-52; 23; 32; 36 с. 120-145]

Характеристика видатків місцевих бюджетів. Видатки загального фонду місцевого бюджету. Видатки спеціального фонду місцевого бюджету.

Видатки бюджету розвитку. Методи планування видаткової частини місцевих бюджетів. Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів. Ефективне здійснення видатків з місцевих бюджетів. Організація надання державних і громадських послуг. Конституційні гарантії з надання громадських послуг органами місцевого самоврядування в Україні. Фінансування делегованих повноважень органами місцевого самоврядування. Фінансування власних повноважень органами місцевого самоврядування. Планування видаткової частини місцевих бюджетів.

Тема 5. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання [3 с. 65-68; 10; 24; 31; 34 с. 45-48; 35 с.68-75]

Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Види міжбюджетних трансфертів. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів міст обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних бюджетів. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів. Методи бюджетного регулювання. Інструменти бюджетного регулювання.

Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні. [2 с. 52-56; 18 с. 38-42; 19 с. 68-74]

Об'єкти та суб'єкти фінансового контролю на місцевому рівні. Контроль Державної аудиторської служби у сфері місцевих фінансів. Аудит ефективності виконання бюджетних програм. Здійснення фінансового контролю на місцевому рівні місцевими державними адміністраціями. Контроль фінансових органів за дотриманням бюджетного законодавства. Контрольні повноваження органів ДКСУ у сфері казначейського обслуговування місцевих бюджетів. Контрольні повноваження органів ДПС. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства. Контроль і аудит фінансової діяльності місцевого самоврядування. Моніторинг та оцінка бюджетних програм.

Змістовий модуль 2: «Управління місцевими фінансами»

Тема 7. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства. [7 с. 58-64; 27; 34 с. 125-132; 25; 26; 36 с. 342-358; 38 с. 212-228]

Склад місцевих фінансових ресурсів та оцінка автономії місцевих органів влади. Участь держави у формуванні доходів місцевих бюджетів. Використання вільного залишку коштів місцевих бюджетів. Утворення цільових фондів. Місцеві податки і збори. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах. Місцеві позики в Україні та управління боргом органів місцевого самоврядування. Нетрадиційні джерела дохідної частини самоврядних бюджетів.

Тема 8. Фінанси підприємств комунального господарства. [9; 36 с. 245-248; 37 с. 115-128; 38 с. 94-110]

Інститут комунальної власності у системі місцевих фінансів. Поняття про комунальну власність і об'єкти права комунальної власності. Місцеве

господарство і його роль у формуванні місцевих бюджетів. Види комунальних підприємств. Сутність і склад комунального господарства.

Тема 9. Фінанси житлово-комунального господарства України. [17;28;29; 36 с. 328-338; 38 с. 312-325]

Особливості організації фінансів житлово-комунального господарства. Особливості фінансової діяльності підприємств комунальної власності. Основні напрями реформування комунального сектора в Україні.

Тема 10. Фінансова політика місцевих органів влади. [8; 11 с. 25-32; 14 с. 45-68; 15 с. 24-29; 17; 30; 33]

Бюджетна програма. Показники виконання бюджетної програми. Моніторинг виконання програми. Оцінка ефективності бюджетної програми. Паспорти бюджетних програм місцевого бюджету. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм. Правила складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання. Термін подання звіту про виконання паспорта бюджетної програми.

Тема 11. Управління місцевими фінансами в Україні. [9; 36 с. 245-248; 37 с. 115-128; 38 с. 94-110]

Об'єкти та суб'єкти фінансового контролю на місцевому рівні. Контроль Державної аудиторської служби у сфері місцевих фінансів. Аудит ефективності виконання бюджетних програм. Здійснення фінансового контролю на місцевому рівні місцевими державними адміністраціями. Контроль фінансових органів за дотриманням бюджетного законодавства. Контрольні повноваження органів ДКСУ у сфері казначейського обслуговування місцевих бюджетів. Контрольні повноваження органів ДПС. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства. Контроль і аудит фінансової діяльності місцевого самоврядування. Моніторинг та оцінка бюджетних програм.

Тема 12. Світовий досвід організації місцевих фінансів. [17;28;29; 36 с. 328-338; 38 с. 312-325]

Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів. Види муніципальних фінансових систем. Зарубіжний досвід забезпечення самостійності місцевих бюджетів. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування. Місцеве фінансове планування в зарубіжних країнах.

3 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість			балів
			годин			
			лк	пр.	СРС	
Змістовий модуль 1: Основи організації місцевих фінансів						
1	Лекція 1	Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	2			
	Практичне заняття 1	Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів		2		2,5
	Самостійна	Робота на навчально-			4	1,7

	робота	інформаційному порталі				
2	Лекція 2	Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади.	2			
	Практичне заняття 2	Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади.		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,7
3	Лекція 3	Формування доходів бази місцевих бюджетів.	2			
	Практичне заняття 3	Формування доходів бази місцевих бюджетів.		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,7
4	Лекція 4	Система видатків місцевих бюджетів	2			
	Практичне заняття 4	Система видатків місцевих бюджетів		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,7
5	Лекція 5	Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання	2			
	Практичне заняття 5	Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,6
6	Лекція 6	Бюджетний процес на місцевому рівні	2			
	Практичне заняття 6	Бюджетний процес на місцевому рівні		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,6
7,8	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК I			12	
	ПМК I	Підсумковий контроль за змістовий модуль I				10
Всього за змістовий модуль 60-год.			12	12	36	35
Змістовий модуль 2: «Управління місцевими фінансами»						
9	Лекція 7	Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства	2			
	Практичне заняття 7	Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,7
10	Лекція 8	Фінанси підприємств комунального господарства	2			

	Практичне заняття 8	Фінанси підприємств комунального господарства		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,7
11	Лекція 9	Фінанси житлово-комунального господарства України	2			
	Практичне заняття 9	Фінанси житлово-комунального господарства України		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,7
12	Лекція 10	Фінансова політика місцевих органів влади	2			
	Практичне заняття 10	Фінансова політика місцевих органів влади		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,7
13	Лекція 11	Управління місцевими фінансами в Україні	2			
	Практичне заняття 11	Управління місцевими фінансами в Україні		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,6
14	Лекція 12	Світовий досвід організації місцевих фінансів	2			
	Практичне заняття 12	Світовий досвід організації місцевих фінансів		2		2,5
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі			4	1,6
15,16	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК II			12	
	ПМК II	Підсумковий контроль за модуль II				10
Всього за змістовий модуль 2- 60 год.			12	12	36	35
Екзамен						30
Всього з навчальної дисципліни – 120 год.						100

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 1

1. Формування науки про місцеві фінанси, сутність місцевих фінансів та причини появи.
2. Місцеві фінанси як система
3. Функції місцевих фінансів.
4. Територіальна громада: поняття, функції, роль, правовий статус.
5. Сутність поняття місцевий бюджет

6. Принципи побудови бюджетної системи
7. Загальний та спеціальний фонди бюджету
8. Місцеві запозичення
9. Особливості затвердження місцевого бюджету з дефіцитом або профіцитом
10. Позики місцевим бюджетам
11. Сутність поняття «місцеві фінансові ресурси».
12. Склад доходів місцевих бюджетів.
13. Формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів.
14. Сутність видатків та їх бюджетна класифікація
15. Види видатків на здійснення повноважень
16. Передача коштів між місцевими бюджетами
17. Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації
18. Сутність і стан фінансового вирівнювання
19. Бюджетне регулювання, його цілі та методи
20. Бюджетні трансферти та їх види
21. Алгоритм визначення дотацій вирівнювання
22. Організаційні засади складання прогнозів місцевих бюджетів та проектів місцевих бюджетів
23. Складання та схвалення прогнозу місцевого бюджету
24. Затвердження місцевих бюджетів
25. Особливості формування надходжень та здійснення витрат місцевого бюджету у разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет
26. Звітність про виконання місцевих бюджетів

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 2

1. Місцеве господарство та його роль у формуванні місцевих бюджетів.
2. Фінанси комунальних підприємств. Комунальні платежі.
3. Фінансова діяльність житлово-експлуатаційного комплексу.
4. Поняття комунальної власності. Суб'єкти та об'єкти права комунальної власності.
5. Особливості реалізації права комунальної власності.
6. Поняття, форми та правове регулювання комунального кредиту.
7. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства.
8. Сутність, структура та проблеми розвитку житлово-комунального господарства в Україні.
9. Житлово-комунальні послуги.
10. Планування та калькулювання собівартості житлово-комунальних послуг.
11. Тарифи по ЖКП, організація їх встановлення та регулювання.

12. Поняття фінансової політики місцевих органів влади.
13. Сутність та виконання бюджетної політики на місцевому рівні.
14. Економічний та політичний вплив на бюджет органу місцевого самоврядування.
15. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні
16. Місцеві фінансові органи, їх завдання, повноваження, функції
17. Казначейська система обслуговування місцевих бюджетів
18. Забезпечення відкритості і прозорості бюджетного процесу
19. Фінансовий контроль на місцевому рівні
20. Європейська хартія місцевого самоврядування про основні принципи організації місцевих фінансів.
21. Бюджетний федералізм як принцип побудови фінансів місцевого самоврядування в розвинутих країнах.
22. Форми та методи фінансового забезпечення місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456- VI із змінами та доповненнями <https://ips.ligazakon.net/document/T102456?an=1456>
2. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2019. 119 с.
3. Євдокімова М.О. Місцеві фінанси: навч. посібник. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Х., 2018. 343 с.
4. Журавльова І. В., Гаврильченко О. В., Полтініна О. П. Фінанси : навчальний посібник [Електронний ресурс]. За заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 330 с.
5. Закон України « Про місцеве самоврядування в Україні» від 1997р. № 280 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Податковий кодекс України [від 2 грудня 2010 р. №2755-VI] із змінами та доповненнями. <https://tax.gov.ua/nk/>
7. Раделицький Ю. О. Місцеві бюджети в умовах поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 312 с.

Допоміжні

1. Волкова Н. І., Волкова В. В. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з дисципліни «Місцеві фінанси» / за ред. О. А. Лактіонової. Вінниця, 2019. 44 с.

2. Катан Л. І., Качула С.В., Демчук Н. І., Павлова Д. К. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України. Агросвіт, № 3, 2020. С. 3- 12.

3. Клочан В.В., Мірошник В.О., Надточий К.П. Особливості об'єднання територіальних громад в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 1. С. 142—147. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.1.142

4. Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: світові практики та напрямки їх імплементації в Україні: наукова доповідь / наук. редактор І.З. Сторонянська. Львів: ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", 2018. 106 с.

5. Територіальний розвиток і регіональна політика: виклики та пріоритети сталого ендогенного зростання регіонів України в умовах сучасних реформ: наукова доповідь / наук. редактор В.С. Кравців. Львів: ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", 2018. 157 с.

6. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. Вісник КНТЕУ. 2018. № 5. С. 5—18.

7. Юнацький М.О. Конспект лекцій з дисципліни «Місцеві фінанси» [Текст]: ступінь бакалавр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів і банківської справи. Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2019. 134 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Освітній портал ТДАТУ <https://op.tsatu.edu.ua/course/view.php?id=1470>